



Uvodni nagovor mag. Tite Porenta, glavne organizatorke seminarja.
Foto: Tanja Kovačič, Dolenje Jezero, 4. 10. 2014.



Udeleženci posveta so se popoldne udeležili vodenega ogleda po Muzeju Cerkniškega jezera.
Foto: Tanja Kovačič, Dolenje Jezero, 4. 10. 2014.

INTERPRETACIJA ETNOLOŠKE DEDIŠČINE

Seminar z mag. Marjeto Keršič Svetel

V soboto, 4. oktobra 2014, je Slovensko etnološko društvo organiziralo seminar »Interpretacija etnološke dediščine«. Potekal je v prostorih Zavoda za ohranjanje naravne in kulturne dediščine, ki spada pod okrilje Jezerskega hrama Kebe v Dolenjem Jezeru pri Cerknici. Seminar je vodila mag. Marjeta Keršič Svetel, prof. zgodovine in etnologije, absolventka podiplomskega študija komunikacije in varstva narave ter članica strokovnega sveta mednarodnega strokovnega združenja za interpretacijo dediščine Interpret Europe. Potrebo po pridobitvi teoretičnih znanj interpretacijske stroke so izrazili udeleženci in udeleženke posveta SED Interpretacije kulturne dediščine, ki je potekal 18. in 19. oktobra 2013 v Ljubljani.

V prvem delu seminarja je predavateljica skupaj z udeleženci definirala termina dediščina in interpretacija. Spoznali smo, da je dediščina nekaj, kar je nastalo v preteklosti in kar je za nas pomembno. Dediščina ima za nas neki smisel, za katerega si želimo, da bi ga prenesli tudi na druge. Mag. Keršič Svetel je opozorila, da dediščina ne nastane sama od sebe, temveč se mora nekdo z njo ukvarjati. Da bi se dediščina lahko ohranila, jo moramo najprej definirati, potem pa še druge prepričati, da je pomembna tudi zanje. Besedo interpretacija je predavateljica opisala kot tujko s številnimi pomeni. Za potrebe seminarja je interpretacijo definirala kot »stroko v okviru strateškega komuniciranja«. Nadaljevala je s predstavitvijo osnov uspešnega komuniciranja. Opozorila je, da je komunikacija izredno močno orodje, katerega rezultati so odvisni od načina, kako jo uporabljamo. Na podlagi zgradbe človeških možganov je razložila, da so najtrdovratnejši spomini tisti, ki so vezani na čustva, okuse in vonje. Izhajajoč iz tega moramo, če želimo (pri)vzgojiti neki odnos, v ljudeh vzbuditi določeno doživljanje. Človekov um ne

deluje na podlagi sprejemanja dejstev in strokovnih informacij. Prav nasprotno, ljudje so si od nekdaj pripovedovali zgodbe in interpretirali svet okoli sebe. S tem namenom so si pripovedovali mite in izvajali rituale. Danes, ko nam primanjkuje časa in smo obenem zasuti z informacijami, za interpretacijo uporabljamo druge metode. Izvajamo jo z vključitvijo čim večjega števila čutnih zaznav, z načrtnim ustvarjanjem doživetij in s podoživljanjem, pri nesovni dediščini pa se zanašamo na predstavitev in uprizorjanje. Pri tem uporabljamo zgodbe (mite, pravljice in druge pripovedi), ki niso nujno resnične, pa vendar vodijo k resnici. Potreba po interpretaciji dediščine pogosto nastane šele takrat, ko začne država postopno ukinjati finančno podporo muzejem, galerijam, parkom in drugim ustanovam. Ustanove, ki prej niso bile odvisne od števila obiskovalcev, se morajo začeti boriti zanje. To najlažje dosežejo tako, da se naučijo, kako prepričati ljudi, da je to, kar ponujajo, za ljudi pomembno. Sredstev, s katerimi lahko ljudi prepričamo, je neizmerno mnogo. Na začetku se moramo vprašati, kaj je naš cilj. Šele na podlagi opredelitve cilja se odločimo, katero pot, metodo oziroma orodje bomo pri tem uporabili.

Predavateljica je predstavila potek strateškega načrtovanja interpretacije, ki poteka od identifikacije in preučevanja virov do določitve pomenov in ciljev interpretacije, določitve tistega, kar naj obiskovalec začuti in kar naj bi storil, določitve ciljne javnosti, metod in sredstev dela, določitve omejitev ter tudi vmesnega in končnega ovrednotenja, ki omogoča vpeljavo prilagoditvenih sprememb. Pri tem je pomemben tudi izhodiščni položaj. Na primer, v nasprotju z veliko večino evropskih držav Slovenci nimamo želje, da bi potovali po Sloveniji. To dejstvo je treba upoštevati, ko oblikujemo interpretativno strategijo. Izredno po-

* Tanja Kovačič, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., absolventka doktorskega študijskega programa Humanistika in družboslovje, smer Etnologija, kulturna in socialna antropologija, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani. 5220 Tolmin, Žagarjeva 7, tanja.kovacic85@gmail.com.

memben pa je tudi osebni odnos interpreti: »Strast je pomembna – pozabi na strokovni pristop! Če ne boste zaljubljeni v stvar, tudi drugih ne boste prepričali,« je poudarila mag. Keršič Svetelova.

Po koncu seminarja smo se udeležili vodenega ogleda Muzeja Cerkniskega jezera, po njem pa smo se spet zbrali na sklepni diskusiji. Na primeru videne interpretacije dediščine Cerkniskega jezera smo se pogovarjali o možnostih dopolnitve in nadgradi-

tve tega turističnega produkta. Predavateljica je predstavila in analizirala še številne druge primere (poskusov) interpretacije iz Slovenije in tujine. Razložila je, zakaj določeni primeri muzejskih prezentacij, informacijskih tabel, učnih poti in spominkov ne delujejo in učinkujejo nasprotno zaželenemu. Predstavila je primere dobrih praks in pojasnila, kako se jim lahko približamo z upoštevanjem ugotovitev interpretacijske stroke.

(PO)USTVARJANJE PLESNE DEDIŠČINE

14. oktobra 2014 je v Slovenskem etnografskem muzeju v organizaciji Slovenskega etnološkega društva, Akademске folklorne skupine France Marolt in Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD) potekala prva iz niza okroglih miz o (po)ustvarjanju plesne dediščine. Pobudnik strokovnih razprav je društvo Akademška folklorna skupina France Marolt, ki je po letošnji ukinitvi programskega financiranja s strani Ministrstva za kulturo začela tudi javno opozarjati na problematičen status folklorne dejavnosti na Slovenskem – na zanemarjenost in finančno podhranjenost, pomanjkanje strokovnega zanimanja in nacionalne razvojne strategije. Na okrogli mizi so sodelovali: Tjaša Ferenc Trampuš, svetovalka za folklorno dejavnost pri JSKD, dr. Saša Poljak Istenič, raziskovalka iz Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Tomaž Simetinger, umetniški vodja Akademске folklorne skupine France Marolt, in Anita Matkovič, etnologinja kustosinja v Belokranjskem muzeju Metlika. Okroglo mizo sem povezovala podpisana.¹

Govorci so v odprti razpravi z občinstvom iz etnoloških in etnokoreoloških vrst iskali odgovore na vprašanja, kakšna je vloga folklornih skupin (ali, širše, (po)ustvarjalcev plesne dediščine), kakšne modele (po)ustvarjanja spodbujati v bodoče, kako zainteresirati etnologe za preučevanje preteklih (in sodobnih) plesnih praks ter s tem omogočiti pridobivanje znanstvenega gradiva kot vira in navdih za odrske predstavitve. Soglašali so, da so spremembe potrebne in da je največja težava, ali lahko folklorna dejavnost v trenutnem kulturnem modelu sploh preživi. Sklepa sta dva: folklorne dejavnosti ne gre odvzeti statusa ustvarjalne dejavnosti, ki deluje na polju umetnosti, prav tako pa je nujna večja povezanost z etnologijo in sorodnimi vedami, saj je etnokoreologija močno zapostavljena in kljub velikim potrebam ni rešeno vprašanje systemskega preučevanja.

Dejavnost (po)ustvarjalcev plesne dediščine je umetnost. Namero dosedanje kulturne politike, ki želi folklorne dejavnosti odvzeti status umetniške ustvarjalne dejavnosti, njene akterje pa definirati kot neustvarjalne »žive muzeje ljudskega izročila«, etnologi odločno zavračajo in se strinjajo, da je ples umetnost,

odrsko uprizorjanje ljudskega plesa pa ustvarjalno, umetniško delo. Zato je treba folklorno plesno dejavnost obravnavati enakovredno kot vse druge dejavnosti, pri katerih se o »umetniškosti« sploh ne sprašujemo, npr. pri glasbeni, zborovski, orkestrski, gledališki idr. Folklorne (po)ustvarjalci ne le, da »ohranjajo« ali »konzervirajo« šege, navade, plese, petje ali oblačilno dediščino, prav nasprotno, njihova dejavnost je umetniška, navdih za sodobno uprizorjanje pa črpajo prav iz teh virov. Umetniško delovanje folklornih skupin je treba nujno ločiti od problematičnega koncepta avtentičnosti in stereotipne ljudskosti ter ustvariti, spodbujati in podpirati kakovost in vrhunskost. Določiti je treba jasna merila, ki bodo navodilo za kakovostnejše, zahtevnejše razmišljanje (po)ustvarjalcev, ter prevetriti pogosto nejasna in, če ne zastarela, ponekod premalo, drugod pa preveč definirana merila, ki temeljijo na spornih konceptualnih premislekih.

Etnologija se mora vključiti v preučevanje plesnih praks

Pri raziskavah plesa močno pogrešamo etnološko znanje, zato folklorne (po)ustvarjalci črpajo iz del ljubiteljskih raziskovalcev. Opraviti imamo z zelo nenavadnim nasprotjem; vsa folklorna dejavnost sloni na naključju in prostem času ljubiteljev. Če se ozremo po sosedstvu (Madžarska, Hrvaška), je položaj bistveno drugačen (poklicni folklorne ansambli, inštituti, srednješolski in fakultetni program itn.). Udeleženci so bili soglasni, da je nujno treba spodbuditi zanimanje etnologov za preučevanje plesne kulture, prav tako so izrazili skrb ob dejstvu, da v vsej državi v nobeni izmed znanstvenoraziskovalnih in pedagoških institucij nimamo systemsko zagotovljenega niti enega samega delovnega mesta raziskovalca plesne kulture. Prav tako želijo, da bi v izsledkih etnoloških raziskav folklorne ustvarjalci našli navdih. Dr. Saša Poljak Istenič predlaga tudi vpis določenih elementov plesnega izročila oz. folklornih skupin v *Register žive dediščine*. Znanstveni vidik delovanja folklornih skupin ne sme biti prepuščen ljubiteljem. Seminarji JSKD so informativni, koristni in vse raznovrstnejši, vendar žal ne zadoščajo. Potrebujemo formalen izobraževalni program, bodisi v srednjih šolah ali na fakultetah, kjer se bodo šolali izobraženci, ki želijo delovati na področju folklorne dejavnosti.

V Sloveniji se ni delno profesionaliziral niti en ansambel, kot poklicne folklorne skupine pogosto imenujejo na tujem, niti no-

¹ Aktivna folklornica in nekdanja dolgoletna predsednica Akademске folklorne skupine France Marolt (2007-2010 in 2012-2014).